

1
Pat 11 Maart 27

Annice Jobee

Alweer een brief - het zal ook wel niet de
leest zijn

Ik heb reeds je vandeep weer twee afschriften
die je willen interesseren

Verder leer ik veel en regelmatig van Bastian

Leve dingen die ~~wij~~ ^{wil} ik je ~~will~~ ^{will} een eenlei-
ding daarvan een ~~willen~~ ^{willen} uitspreken dat je misschien
meer leere opmerkingen reeds ik te een ~~willen~~
als ik je kon spreken

1e Het blijkt mij noodig, dat we later uitroepen
hoeveel van de familie leden van de Epilegus
familien om hebben meegedoen ik kan
dies mij op terug

2e Onder het vch dat ik las was natuurlijk Vergete
jubilee, de hoofdgedachte daarvan mogen we

natuurlijk niet negeren. Het is daar: had van de

Regering ^{val} meer in de hand genomen: van a is dat al volledig
ontwikkeld geweest dan van de ginstand niet geschied
zijn. Natuurlijk zullen we van het beiden die
zelfde ^{3) het vermaakt: kost} waarden (waarde behandelen

Maar het is een recht die nog diep \approx gaat en
nog belangrijker is dan een incident over de lasten.
hervorming. Overigens is de situatie niet dat alle als
Invoer geeft heeft (wat natuurlijk niet wiskundig is
te bepalen omdat het een verwachtingen gaat: iets dat
gebeurt. van zijn als --) dan moet de inhoud nu van op
de Regering, met op de ambtenaren

Vandaar keken de Nederlanden en de Islam. Van de
inrichting van de verpleging van het communisme
~~van~~ ^{volgens} Invoers belofte op werkdagen van de verpleging
van de Islam ~~is~~ nu van beperkte betekenis

Welke men met beide geest
te zijn.

In Meije Raad

3

Pat 7 Maart 27

Arrice Jibee

Drie dingen:

1^e Zou je me een exemplaar kunnen bezorgen van de
dissertatie van Heerein of jaalimengret over de Sedjansal
Danten. Ik wil het desnoods bezorgen

Ik verzoek
Ik wil je, me nog een preces het nummer 1/2 Indische
tijds opzeker waarin het anonieme artikel van
Changyng de Blot staat over Dylegen?

2^e Morgen of vanavond verzend ik aan je echter een
stuk van my geschreven den 'Vskak' in de
(van de aenrecht Saang P.K.S.)
staarlem van Dypinang. Als men brandt van
vulkaan en wil te vertellen. Mocht je een
tijde hebben dan raad ik je wel aan om hem
een neder te hooren. Doe je dat dan ^{van de} ~~kan~~ je
wilt nagen en aan te schrijven
~~restant~~ ~~geschied~~ & in geschreven verklaring
Ik man volgt my hielden

Wegmaakt dat de uit dankbaarheid vrees dat het
 stuk dat de de is naar door ny allereerst bedoeld is
 als een kapittel (of wil je liever een kaart) waarin
 de beïnvloeding op hun plaats, geleid kunnen worden
 Ik zelf heb h. van belangstelling, denk en ook van de deze
 vooral verwezen naar dat de de gestroomde van of meer
 losse opmerkingen tot en hebben been ter red verschijnen

Wat me van het geestelijke leven van vooral belang
 is is ontworpen op deze vragen:

- a welke routes godsdiens- beïnvloeding bestaan?
 ? van jansen volg & godsdiens opzien
 nyachtig
 dithis
 kintab
- b hoewel en wat van wat menchen genieten die
 verschillende routes beïnvloeding
- c hoewel en wat van wat menchen beïnvloeden
 op die wijze
- d Dit is een nog een vraag van den invloed van de
 moderne Tolam richtingen in Banten
 Volgens Kjai Moehamad drif Seray zijn de
 Wahabi "~~sebagai~~ sebagai" rana comment
 tetapi leb de dyabat"
- e Ten slotte is een nog de vraag of die godsdiens-
 leiders die megegaan hebben kenmerkende leerlingen
 van één zelfde kjai of leraar (betreft de de) van

Het zelfde betoef is In Serang in vinnende ten waken
 H Moehanna Arif en de een bedachtname en voorlichting
 Wedana van Tjiracas alle bij een de beleving en
 den den Moehanna wa reeds functioneerde
 Kjai Mahnada ^{van} nogal een groot deel in de P.K.S.
 waren binnen gekomen

Een het mogelijk zij van de meest vadechti
 Kjai's een statistiek op te maken hoeveel
 kunnen ~~is~~ de P.K.S. bid waken en hoeveel
 niet.

Mis viedelke grote

te list

Mert Rant

6
Paris 5 Meert 1827

Amice Jobee

Eerst nu kom ik tot een behoorlijk antwoord op
u brief

Wienly geeft een "voulcayre" whete van een "intercept"
rapport, het aantal aanduidingen van het niet definitief
karakter dient slechts om vooey te stellen dat het
alhoewel uij betoeluy is om vooey (landij, gebouwen, etc.)
de en luy a d'een een gyeen d'at'vooey) inschikkingen een
vooey mede een vooey l'eden op te d'ingen d'at' alleen
om "de gedachte te bepalen" noch van dat t'een vooey
niet vooey vooey te vooey In vooey heeft vooey
den vooey dat dit vooey, t'at' met d'vooey l'ed'vooey
kan worden at een - 27 het dan vooey - schema.
dat dan vooey langer is vooey dan it d'ed'it.

Zint and'et het langer vooey ge it vooey acc'and' met
it plan en vooey niet te vooey in vooey vooey te l'egge

den te gaen met het in den nach
dat we niet al te lang met een advies moeten
wachten en intusschen erin Mei om conclusies
moeten indienen

Ik verget in een visioen te vergeten dat de netze Smoede
die u bevestigde (van 9-2) nog steeds {over} is met een
paar anderen stukken uit u archief Als u ze terug
moet hebben verget is het wel.

Ik ben nu de onderdaan in de beginne misde
mettije dagen was heel veel op zijn gezicht en was
actief Alleen de vernedering van zijn uitsluit die te
verweerdheid heb bevestig me om achteloos veel last

Omwille van dat ik mijn antwoorden op u brief met een Jersey
raad ; de afstand tot Parijs is nu en u brief kwam aan
pas Dinsdag aan

Met mijn respect en u vriend en hartelijke
groeten
U
Rammell

Ik raad van ^{de} ~~het~~ met ~~de~~ een afschrift aan Revolut en Revolut te Jersey
met verzoek om - als u dat willen - daarop commentaren te geven Ook op
Mr. Nelson's commentaren uit de tijd

Arrive

Went to the station

The program left in the X

The other side was to - school

concerned that department was not - transferred

1. The program of the 2 and 3

My own concern to get the time

studies is not in view of the

3rd to which perspective is best

The center (since that is best

val) is that which is a best

course in the b to the perspective

van de mogelijkheden tot c bli-

The vi. growth best

W. M. K. K.

Stücken m. Rasmussen,

//

P a t i , 15 Maart 1927.-

Amice Gobeë ,

Je brief over het schema ontving ik.-

Eerlyk gezegd heb ik geen moment gedacht, dat je in zoudt stemmen met wat ik schreef over de Regenten van Batavia en Pandeglang; ik heb myn tekst eigenlyk juist neergeschreven om te laten zien waar het verschil van opinie is en hoe groot het precies is.-

Met woorden schryf je alleen over het meeningsverschil over de Regenten (en misschien den Kiai).- Moet ik daaruit afleiden, dat je van de rest van de in het schema voorloopig neergelegde gedachten niet hopeloos ver af staat? Zoo ja, dan zou ik - als de Regent van Bandjarnegara er mee accoord gaat - nog eens willen nagaan of we een oplossing zouden kunnen vinden door in den hoofdttekst geen critiek op personen uit te oefenen, doch in den tekst alleen op te nemen b.v. in het tweede hoofdstuk:- Er is en er was in Bantam een autogonisme tusschen de beide bestuurs-corpsen dat elders op Java niet gevonden wordt.- En in het derde hoofdstuk: Er heeft in de bestuursvoering van Pandeglang in de maanden Augustus tot November iets gehaperd.-

In beide gevallen laten we er dan op volgen: Over de redenen is de Commissie niet tot overeenstemming kunnen komen; de verschillende zienswyzen zyn in verschillende bylagen neergelegd.-

Zoo zou misschien een stuk verkregen kunnen worden dat door de Regeering gemakkelijker is te raadplegen.- Overigens: het is maar een denkbeeld.-

Want ik vrees - ik las dat wel niet met zooveel woorden, maar leid het af uit je conclusie om toch maar een afzonderlyke nota te schryven - dat je ook op andere punten afwykt van de gedachten, althans van de stemming van myn **schema**.- Schryf je me hierover nog? In allen gevalle schynt my nog overleg

wenschelyk en

wenschelyk en mogelyk: ook van den Heer Soemitro kreeg ik nog geen bericht.-

Je schreef me dat je myn beschouwingen over de Regenten een copie acht van de meeningen van Hillen.- Ten eerste geloof ik dat er tusschen de meeningen van den Gouverneur en die van my wel verschil bestaat en ten tweede meen ik natuurlyk, dat als dat niet zoo zyn mocht dat niet komt omdat ik Hillen copieerde, maar omdat wy beiden de werkelykheid copieerden ! Overigens wou ik hierover nogt twee dingen zeggen.- Het eerste is dat ik, voor ik definitief oordeel allereerst de meening van den Heer Soemitro zou willen hooren. En natuurlyk - in extenso - jouw argumenten.-

Het tweede is dat ook dit deel van het schema vóór alles verdieping behoeft.- Ik zie in de figuur van Achmad Djajadiningrat vóór alles iets tragisch en in die van den Regent van Pandeglang vóór alles iets zieligs.- Zelfs al weet ik dat de meeste Europeesche - en Inlandsche! - ambtenaren, die hem kennen deze indrukken allerminst hebben.- De Regent van Pandeglang mikte, meen ik voor zyn kunnen veel te hoog .-

Enfin, ik zal er niet op doorgaan.- Liefst zou ik in het rapport over alle ambtenaren gezwegen hebben.- Want de structuur van de maatschappy en de structuur van het bestuur zyn belangryker voor de vraag waarom die maatschappy zich tegen het bestuur verzette.- Maar de kwestie is, dat by het beantwoorden van de vraag waarom het bestuur hier zoo slecht was, het onvermydelyk is ook terecht te komen by enkele leidende figuren.- Ook Bedding, die blykens zyn memorie een onjuist inzicht in de situatie had wil ik trouwens noemen.- Op dezelfde wyze zal men by de vraag waarom de organisatie van het verzet, de toestroom van lieden in de verzetsorganisatie onvermydelyk terecht komen by den invloed der kiai's en dan ook by de kwestie van den kiai van Tjaringin.-

Maar zooals ik schreef, misschien kunnen we de persoonlyke oordeelen overbrengen naar de bylagen.-

Antwoordt je spoedig? Ook op de vragen die ik je vroeger stelde omtrent de beschryving van den godsdienst invloed? En
over

En over Hadji Mahmoed ?

Ik verzend je vandaag weer een paar stukken.- Het stuk van de Secretarie zou ik gaarne t.z.t. terug krygen; de Heer Soemitro krygt heden ook een afschrift.- Verder zend ik je nog een exemplaar van myn schema, dan kun je er één aanhouden en het andere met aantekeningen aan my terugzenden.-

Met vriendelyke groeten ,

Je

Kah

Poverly indelible met Meyer Kamel.
n. a. v. het Kantoor rapport

1501

het afdelingsoverzicht

het afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht -
een exemplaar van het afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht en
de afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht - het afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht
de afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht - het afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht
de afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht - het afdelingsoverzicht met de afdelingsoverzicht

14

Eltvreden 15 Maart 1917.

Amice,

Hierbij nog eenige stukken;er volgt meer.

Als er niets boven staat dan zijn het afschriften of doorslagen die je kunt houden. Anders heb ik de stukken gaarne bij gelegenheid terug.

Hoewel ik eigenlijk geen tijd heb om op het oogenblik met je van gedachten te wisselen, wil ik je toch even enkele woorden schrijven maar aanleiding van je laatsten brief. 't Komt me voor dat je de hoofdgedachte, die jij meent in 'Vergeten Jubilé's te vinden niet juist formuleert. Het is niet deze : ware er in 1888 volledige ontvoogding geweest, dan zou de opstand niet geschied zijn. We kunnen het Snouck niet vragen, maar ik kan je verzekeren dat hij een dergelijke bewering allerminst voor zijn rekening zou willen nemen. Zie blz 11 eerste alinea. Daar lees je hoe S.Hr. denkt over de wijze waarop de Europeesche bestuursambtenaren in een lange reeks van jaren zich gekweten hebben van hun taak hunne Inlandsche collega's tot bruikbare zelfstandig denkenden handelende menschen op te voeden. Je zult het wel met mij eens zijn dat Sn.'s meening moeilijk deze zou kunnen zijn dat, w er, wanneer men die jaren en jaren lang verkeerd

15
behandelde en geleide Inlandsche ambtenaren, in de Tjilegon ja-
ren meer zelfstandigheid had toegekend, geen opstand zou zijn ge-
weest. Zijns inziens had men van die ambtenaren ledepoppen ge-
maakt, bij wie zij oogendienarij, serviliteit en volgzaamheid tot
in het ongerijmde hadden ontwikkeld. Met dergelijke in den grond
bedorven lieden is niets aan te vangen; allerminst is er reden te
verwachten dat plotseling in een ander uiterste overslaande be-
jegening eenig resultaat zou kunnen opleveren.

Ik geloof dus niet dat het juist, noch dat het nuttig is de
vraag te stellen of Snouck in de door hem gedane veronderstel-
ling al dan niet gelijk heeft.

Deze brief is eenige dagen blijven liggen. 't Is nu al de 18de
Ondertusschen ontving ik vanmorgen weer twee brieven met de noo-
dige bijlagen van je, waarvoor mijn dank.

Je voorstel in den hoofdtekst geen critiek op personen uit te
oefenen, juich ik zeer toe, aangezien het de eenige me weg is, waar
langs we ten aanzien van het overige van het rapport overeen-
stemming kunnen bereiken. Niet dat ik daarover niets zou willen
opmerken, maar daarover valt te praten.

Ik heb er tot nu toe niets aan kunnen doen, in verband met de
conferentie en met eenig noodig werk op het kantoor hier, dat
zoo totaal gedesorganiseerd dreigde te worden dat ik aan de per-
soneelsuitbreiding van Volkslectuur ten koste van Inlandsche Za-
ken getracht heb paal en perk te stellen.

Inderdaad er bestaat verschil tusschen jou en den Gouverneur
in beoordeeling van den Regent van Pandeglang. Eerlijk gezegd was
ik min of meer ontsteld over het gemak waarmede je over insinua-
ties van den Regent van Pandeglang schreef. Zijn mededeelingen
zijn inden grong juist, maar hij heeft ze slechts ten halve op

16

de hoogte verkeerd verwerkt. In Petir was men gewaarschuwd, zoodat de politie uit Serang de noodige versterking per auto zond. Niet waar is het dat de a-W van Petir ook berichten over andere plaatsen had. De Regent van Serang heeft dat nauwkeurig onderzocht en is tot de slotsom gekomen dat die veronderstelling geen voldoende ~~grende~~ gronden heeft. Met den Regent ben ik van oordeel dat een flink ambtenaar als die A-W er wat voor gegeven zou hebben zoo'n bericht te kunnen mededeelen. De ironie van het lot - om eens in jouw stijl te spreken - wil nu echter, - de Regent van Serang deed mij hiervan in groote opwinding mededeeling dat de Resident het onderzoek van den Regent niet vertrouwende de zaak nog eens dunnetjes over liet onderzoeken door Lucardie, die tot precies de tegenovergestelde conclusie kwam! Resultaat : de A-W, die promoteie moest maken is gepasseerd en de Regent van Serang zeer gekrenkt. Met de in Bantam zoo hoog te roemen tact van het Europeesche Bestuur is deze zaak weder behandeld. 't Gekke van het geval is dat de heer Lucardie zelf op den middag van den 12den door het hoofdparket werd gewaarschuwd dat er in Bantam eenig gevaar scheen te dreigen. Mr Adam van wien ik dit hoorde was er zeer over onthutst. Niet aldus Lucardie, die mij zeide dat die waarschuwing niets bijzonders inhield, en dat men sedert April al zoo dikwijls gewaarschuwd was; hij vergat er bij te zeggen of dat ook door het Parket geschiedde.

Dit even in het kort om je te zeggen dat m.i. de Regent van Pandeglang niet geïnsinueerd heeft.

Iets anders is evenwel dit. De man is nu al 4 maanden met verlof; den 23sten dezer wordt het tenminste 4 maanden. Aan dien toestand moet dunkt mij een einde komen. Ik heb een oordeel over den Regent dt kort samengevat hier op neer komt dat hij, hoe on-

17

gunstig de omstandigheden ook voor hem geweest zijn, ~~hij~~ onvergeeflijk kortzichtig is geweest en wat men van een Inlandsch ambtenaar in deze omstandigheden mag verwachten ^{niet} getoond heeft ~~niet~~ te kunnen aanvoelen welk een groot gevaar schuilde in de door zooveel gewraakte houding van Ahmad Chatib. De maatregelen door den Regent genomen om zich te verzekeren van de juistheid der door Ahmad Chatib gedane verklaringen, zijn m.i. geheel onvoldoende te achten. In verband hiermede is mijn oordeel dat dere Regent niet gehandhaafd kan worden. Hem ware in overweging te geven zelf zijn verzoek om ontslag in te dienen. Dit ontslag ware zonder eenig voorbehoud op eervolle wijze te verleenen, ter wijl den Regent te kennen ware te geven dat de Regeering gaarne erkent dat hij zich ijverig getoond heeft in de persoonlijk door hem ter hand genomen bestrijding van het communisme, dat Zij de door hem aan den dag gelegden moed in den nacht van den 12den op den 13den 9 November prijst en het publiekelijk uitgesproken wantrouwen in zijne loyaliteit niet heeft gedeeld.

Ik ga morgen naar Buitenzorg om een en ander met Soemitro te bespreken en zal jouw het stuk dan per expresse bestelling toezenden. Mocht je je er mee kunnen vereenigen dan zend ik het dadelijk door opdat deze zaak nog voor het einde dezer maand haar beslag krijgje.

De beslissing over den Kiai moet natuurlijk op jelui oordeel wachten. Ik zal de mij door de Regeering toegezonden stukken met een uitvoerig advies behandelen en jelui daarvan een afschrift toezenden. 't Is niet uitgesloten dat daar een en ander in voorkomt waarmede jelui je zult kunnen vereenigen.

Behalve de opgaven over het aantal goeroe's zullen we weinig statisch materiaal over den godsdienst kunnen krijgen. Over het

18
agene algemeen zijn de registers van de Kiai's onbruikbaar en na 1923 niet meer bijgehouden. Dat is natuurlijk niet te herstellen en de waardevolle gegevens, die we daaruit zouden kunnen krijgen, gaan voor ons verloren. Een merkwaardige uitzondering heb ik hierop gevonden. Reeds voor de inwerkingtreding der ~~der~~ goeroe-ordonnantie 1905, in het jaar 1903 namelijk, is Kiai Roe'jani begonnen met het aanhouden van een register zijner tarekat leerlingen. Dat register is tot op dit jaar bijgehouden. Het is doorlopend genummerd. Het totaal aantal leerlingen bedraagt meer dan 1600. Volgens voorloopige inlichtingen zou geen der in dat register voorkomende namen op de opgave der 'promotors' voorkomen. Ik zal dit nog nader laten onderzoeken.

't Komt mij voor dat wij voor statistische beoordeeling van het aandeel dat goeroe's of Kiai's in de beweging gehad hebben, hiermede kunnen volstaan dat we ~~veer~~ op de lijst van de leiders en propagandisten laten aantekenen (ik liet dit reeds doen voor de districten Menes en Laboean doen) wie goeroe waren en overigens wie de goeroe's dier lieden waren. Daaruit valt dan wellicht wel eenige conclusie af te leiden omtrent kiai's of goeroe's bij wie een groot deel der propagandisten in de leer was. Van de ruim 60 propagandisten en leiders in Menes en Laboean waren er 'n 22 leerlingen van Ahmad Chatib. 4 behoorden bij den Kiai van Tjaringin. Een hunner vroeg na vermaning van den Kiai, blijkens aantekening in de kawedanan Laboean 'ampoem' maar deed ten slotte toch mee. De andere waren, volgens hun zeggen al eenige jaren niet meer onder het gehoor van den Kiai geweest. ⊕ Ik zal die gegevens laten uitbreiden voor de volledige lijst, die de Wedana politie mij toezond. Zoodals ik reeds zeide door de onbruikbaarheid der daftar's ontbreekt ons de beste bron voor de contróle van een en ander.

Ik kan mij maar niet herinneren wie die 'fanatieke' Kiai Mahmoed zou kunnen zijn.

21/III. Zaterdag was ik in Buitenzorg, waar ik je heele schema met Soemitro heb doorgenomen. Met weglating van het oordeel over personen, dat je ten beste hebt gegeven, komt het ons voor dat we wel tot overeenstemming zullen kunnen komen. Er zijn tal van punten, waarop we wel een en ander hebben te zeggen, maar onoverkomelijk lijkt mij dit niet.

Ik laat het hier nu maar bij, omdat ik eerst dat stuk over den Regent wil afmaken en zoo spoedig mogelijk aan jou en Soemitro wil toezenden.

Mijn beste groeten.